

ENO BESEDILO – VEČ CILJEV
ALI O IZKUŠNJAH Z NAŠEGA POTOVANJA ZARADI *POTOVANJA*
MITKA MADŽUNKOVA

Prispevek je rezultat dela s študenti tretjega in četrtega letnika na Oddelku za makedonsko književnost in južnoslovenske književnosti na Filološki fakulteti Blažeta Koneskega v Skopju, ki so med štirimi ponujenimi izbirnimi predmeti v študijskem letu 2005/06 izbrali predmet Interpretacije besedil iz sodobne makedonske književnosti. Ta predmet je zamišljen kot neke vrste dopolnilo obveznim predmetom: Sodobni makedonski književnosti I (2+1), ki obravnava vprašanja s področja sodobne makedonske poezije in se predava v V. in VI. semestru, ter Sodobni makedonski književnosti II (2+2), ki se ukvarja s temami iz sodobne makedonske drame in proze ter sodi v VII. in VIII. semester.

Za vodilo pri delu s skupino študentov sem izbrala knjigo Raymonda Queneauja *Vaje v slogu* (*Exercices de style*; Remon Keno: *Stilski vežbi*, Skopje 2003), zbirko 99 kratkih zgodb o enem banalnem dogodku, napisanih v različnih slogih, kot gradivo pa sem uporabila kratke zgodbe Mitka Madžunkova in njegov fantastični diskurz, v katerem so glavna vsebina sanje. Za poskus, kako narediti nekaj podobnega, kot je naredil Queneau, sem izbrala njegovo zgodbo *Potovanje* (*Patovanje*), ki je razvita v komaj nekaj vrsticah in organizirana v enem samem stavku. Študentje so našli kakšnih petnajst načinov, kako ubesediti konkretno besedilo, medtem ko je bilo samih ubeseditev seveda še več.

vaje v slogu, poučno in zabavno predavanje, kreativno pisanje

This paper is the result of my experience with third- and fourth-year students from the Department of Macedonian Literature and South Slavic Literatures at the »Blaže Koneski« Faculty of Philology, in Skopje: students who chose the course Interpretations of Contemporary Macedonian Literary Texts from the four optional courses that were offered in the academic year 2005/2006. The course was designed as a kind of a supplement to the core subjects: Contemporary Macedonian Literature I (2+1), which deals with contemporary Macedonian poetry and takes place in the fifth and sixth semesters, and Contemporary Macedonian Literature II (2+2), which deals with contemporary Macedonian drama and prose, in the seventh and eighth semesters. As my guide, I used Raymond Queneau's *Exercises in Style*, a collection of 99 short stories all written in different styles, and yet all dealing with one and the same trivial event.

For material I turned to Mitko Madžunkov's short stories and his fantastic discourse whose fundamental content is taken from the realm of dreams. I decided on the story *Travelling* which unfolds in merely a few lines, and is organised in a single sentence. Raymond Queneau, starting from the conviction that there is nothing more real than a single moment in life, was able to find 99 different ways to retell this, his own chosen single moment, and in that way to achieve literary realism. This was my challenge – to achieve something similar with this group of students. In the end,

there were approximately 15 different versions, and an even greater variety of texts which resulted directly from Madžunkov's story.

stylistic exercises, instructional and entertaining classes, creative writing

Referat govori o izkušnjah pri delu s študenti tretjega in četrtega letnika na Katedri za makedonsko književnost in južnoslovanske književnosti na Filološki fakulteti Blaže Koneski v Skopju ali, točneje, s tistimi študenti, ki so v študijskem letu 2005/06 kot enega od štirih ponujenih izbirnih predmetov¹ izbrali *Interpretacije besedil iz sodobne makedonske književnosti*. Ta predmet je zamišljen kot nekakšno dopolnilo osnovnemu znanju, ki ga morajo študentje dobiti v okviru obveznih predmetov. Tako pri predmetu *Sodobna makedonska književnost I*, ki ga predavam v V. in VI. semestru, obravnavamo vprašanja s področja sodobnega makedonskega pesništva, medtem ko se pri predmetu *Sodobna makedonska književnost II*, ki ga predavam v VII. in VIII. semestru, ukvarjamo s temami iz sodobne makedonske drame in pripovedništva.

Veliko sem razmišljala o tem, kako bi izbirna predavanja, ki potekajo enkrat na teden po eno uro v obeh semestrih, kar najbolj osmislila. Želela sem si, da bi bila predavanja poučna in obenem zabavna. Vodilo mi je bila najpopularnejša knjiga Raymonda Queneauja *Vaje v slogu (Exercices de style)* (Skopje 2003), v kateri je zgodba o istem banalnem dogodku zapisana na 99 različnih načinov.

Tako sem morala najprej najti ustrezno besedilo, s katerim bi lahko delali. Zgodba je morala biti kratka, vendar ne tako banalna, vsakdanja, navadna in skrajno realna, kakor Queneaujeva. Spomnila sem se kratkih zgodb Mitka Madžunkova oz. njegovega fantastičnega diskurza, katerega osnovna vsebina so sanje.

Sanje, opisane v književnosti, kot npr. sanje Madžunkova, se od navadnih sanj razlikujejo po svoji notranji koherentnosti. Navadne sanje ne vedo za red in mero, v njihovem kraljestvu gospodari kaos. Zavedala sem se, da takšnega procesa, kot so sanje, sploh ni preprosto literarno oblikovati in stilizirati, se mi je pa to zdelo velik izziv. Dovolj provokativno se mi je zazdelo tudi mnenje, da je zapisovanje sanj popravek s hudičem. Madžunkov dovoli sanjam, da spontano spregovorijo, ne samo kot književnost, ampak tudi kot svojevrstna življenjska drama, kot svet. Ne glede na to, ali nas neposredno napoti na sanje ali ne, se pred nami nenehno odkriva dvo-dimenzionalna ali celo tridimenzionalna slika sanj, nekakšno prelamljanje sanj v sanjah, kar še posebej pride do izraza v nekaterih njegovih zgodbah iz zbirke *Meja sveta (Меѓата на светом)*.² Ko sem prelistala to knjigo, sem se odločila, da iz nje

¹ Izbirni predmeti izhajajo iz evropskega sistema kreditnih točk. Po tem sistemu vsak študent posluša predavanja iz obveznih predmetov (ki definirajo njegov prihodnji strokovni profil). Poleg tega imajo priložnost, da v vsakem semestru od nekaj ponujenih (najmanj štiri do pet) izbirnih predmetov izberejo še dva do tri predmete in tako pridobijo ustrezno število kreditnih točk (30) na semester.

² Ta zbirka Madžunkova potrjuje/podkrepljuje mnenje, da pripovedovanja ne moremo več imeti za individualno dejavnost. Noben pripovedovalec ni prvi, pravi Angelina Banovik'-Markovska v svoji knjigi *Hipertekstualni dijalozi* (2004), ne zadnji in zaradi tega ne avtonomen. V nasprotju s strukturo monološko kodiranih diskurzov odprta oblika narativnega diskurza (kot so zgodbe Mitka Madžunkova) neguje odnose

izberem zgodbo *Potovanje (Патување)*, ki obsega komaj nekaj vrstic, organizirana pa je v eni sami povedi.³

Raymond Queneau, ki je bil prepričan, da ni nič resničnejšega od malega trenutka v življenju, je našel celih 99 načinov, kako opisati izbrani mali dogodek in tako ujeti književni realizem. Vprašala sem se, zakaj torej ne bi mogla tudi jaz s skupino študentov najti vsaj kakšnih petnajst načinov, kako opisati potovanje oz. sanje Mitka Madžunkova. Ko sem študentom razložila svojo idejo, sem opazila, da imajo nekaj pomislekov. Prvega je vzbudila kratkost zgodbe, zaradi katere na prvi pogled ni bilo videti, da bo res lahko ponudila dovolj možnosti za uporabo različnih slogov pisanja. Vendar pa, čeprav po eni strani kratka, je zgodba po drugi strani zaradi avtorjevega poigravanja s sanjami zelo zapletena, da ne rečem celo nejasna. Potrebovali smo kar nekaj ur, da smo jo razstavili, analizirali, razčlenili;⁴ to je bil tudi naš prvi izziv. Študentje so morali isto besedilo zajeti v nekaj stavkih, pri tem pa ga spremeniti le toliko, kolikor je bilo nujno potrebno. Ko nam je do neke mere vse postalo jasno (ali pa nam po drugi strani nič več ni bilo jasno), smo se odločili, da nadaljujemo s konkretnimi nalogami. Ob koncu predavanj so študentje dobivali navodila, kaj morajo narediti doma.

Sicer pa so bile vaje v slogu razdeljene v dve skupini: na vaje v slogu, ki so bile izključno jezikovne, in vaje v slogu, ki so zajele določene pojme s področja literarne teorije. Tako prve kot druge pa so bile kar se da ustvarjalne. Prve so spodbujale študente, da vadijo jezik – pri tem sem od njih zahtevala, naj se spomnijo že pridobljenega jezikovnega znanja in da to znanje potrdijo. Uporabiti/najti/izmisliti so si morali določene fraze, sintagme, s katerimi se potencira začudenost, neodločnost ali

---

med avtorjem in besedilom, besedilom in bralcem, intertekstualne in celo intermedialne odnose, ki dopuščajo prehod iz enega v drug sistem. To sem pokazala tudi v svojem besedilu *Dialoško kodirana besedila Madžunkova in Damjanova (Дијалошки кодирани текстови на Маџунков и Дамјанов, 2005)*.

³ Že glede samega pripovedovalca sanj se pojavi nedoločnost, ki jo je zelo uspešno izrazil Branimir Donat v naslovu enega od svojih esejev: *Kdo pripoveduje sanje, kdo sanja zgodbo? Zgodba se namreč najpogosteje odvija v prvi osebi ednine, vendar ta 'jaz' obsega dve osebi, ki pa nista različni, ampak identični. Gre za enega in istega 'jaz', ki je umeščen v dve različni izkušnjski sferi: v sfero resničnosti in sfero sanj. Jasno je, zakaj tukaj ni fantastičnega v pravem smislu besede. Vse to, kar doživlja sanjalec (naratorjev dvojniki), predstavlja čisto realnost in se giblje v obsegu čudežnega, hkrati pa tudi pripovedovalec, ki pripoveduje dogodke in doživlja sanjalca (samega sebe), dobro ve, da so ti dogodki in doživljaji sanjski – z njegovega 'vidika' se zgodba spet povezuje s čudežnim, ne pa tudi fantastičnim. Sanje se (prek čudežnega) sicer vedno približujejo sferi fantastičnega, vendar pa pri tem ne postanejo 'čista fantastika'.*

⁴ Za boljše razumevanje zgodbo navajam, in sicer najprej v originalu, torej v makedonščini, potem pa še v slovenskem prevodu S. Dolžan: »Насон си спомнав за еден друг сон – во јавето сосем заборавен – за тесниот планински пат (и фината ситна прав под босите нозе, сонцето што се крши од далечниот глечер, магарината, црвените карпи во далечината) од кој се двоеше патче по кое еднаш одамна (во трет сон, скриен под поранешниот) стигнав во пошумен предел, во прататковината, во прашума или заветна градина каде што набрав ретки плодови и се вратив сам, по мракот, рескирајќи да ме раскинат дивите зверови.« – »V sanjah sem se spomnil nekih drugih sanj – v resničnosti popolnoma pozabljenih – o ozki planinski poti (in finem drobnem prahu pod bosimi nogami, soncu, ki se prelamlja na oddaljenem ledeniku, oslih, rdečih pečinah v daljavi), od katere se je cepila potka, po kateri sem nekoč davno (v tretjih sanjah, ki so bile skrite pod prejšnjimi), prišel v pogodzen предел, v pradomovino, v pragozd ali zatišen vrt, kjer sem nabral redke sadove in se vrnil sam, po temi, tvegajoč, da me raztrgajo divje zveri.«

pa se okrepi prepričanost, preciznost tistega, kar pripoveduje besedilo, definira časovna opredeljenost besedila, zanika ali pa besedilo pogovorno/narečno organizira. Ob teh nalogah so nastala besedila, v katerih določeni izrazi niso bili samo suhoparno vstavljeni. Nasprotno, to so bila besedila, v katera je vsak pisec vtisnil svoj pečat. Bila so skrajno avtorska. Ne samo, da so bili vključeni slogu primerni izrazi, ampak so bili ti izrazi tudi označeni drugače, tako da so izstopali, potencirani z novim odstavkom, z ustrezno, včasih celo pretirano interpunkcijo in so na ta način ponujali novo, drugačno besedilo.

Kar zadeva drugi tip vaj v slogu, se je izkazalo, da so bile za študente veliko bolj privlačne in zanimive (vendarle gre za študente, ki so se odločili, da bodo študirali predvsem književnost). Ob tem, da so utrjevali in nadgrajevali nekatera svoja znanja s področja literarne teorije, kajti brez tega ne bi mogli izpolniti zastavljenih nalog (kot npr. organizirati besedilo s pomočjo onomatopeje ali transformirati v sonet ali zvočno pesem), so študentje vadili tudi svoj slog (ko so npr. pisali uradna pisma, kritike, besedilo organizirali kot opravljeno raziskavo, ustvarjali pesmi, sonete, drame, tako komične kot tragične). Kot primer navajam nalogo, po kateri so morali študentje organizirati zgodbo M. Madžunkova v sonet. Med pripravami smo se pogovarjali in preverjali znanje v zvezi s tem, kaj je sonet, kako je strukturiran, razpravljali smo tudi, ali se bomo odločili za akrostih ali bomo pisali v duhu Shakespearovega ali Petrarcoevega soneta, katero vrsto rime bomo uporabili itd.

Na urah so prebiralali svoja dodelana/izdelana besedila. Potem smo jih komentirali, jih hvalili ali grajali. Ocenjevali smo tako dobro kot slabo izdelano, na koncu odkrite in odprte diskusije pa izbrali po dve najboljši besedili. Včasih smo se odločili tudi za eno samo besedilo, včasih pa smo samo dve besedili izbrali s težkim srcem. Kakorkoli že, prepustili smo se potovanju, ki so nam ga omogočile sanje Madžunkova. Besedila, organizirana kot nove zgodbe, kot pesmi, kot dramska besedila, izdelki zavedajočega se uma avtorjev študentov, so objavljeni v reviji *Književna beseda (Литературен збор)*.⁵ In čeprav je na začetku napisano moje ime, moram poudariti, da avtorica besedil, ki zavzemajo več kot trideset strani omenjene revije, nisem jaz. Jaz sem tista, ki je vse skupaj samo pripeljala do tega, da so drobna besedila kot lepo zloženi kamenčki v mozaiku našega potovanja. Vztrajala sem pri tem, da se besedila objavijo, ker sem hotela učiteljem/profesorjem dokazati, da ure književnosti lahko spodbudijo učence (v mojem primeru študente) k skrajno ustvarjalnemu delu, k močni zavzetosti.⁶ Pri objavi sem vztrajala tudi zato, ker sem želela, da to naše potovanje, ki se je dogajalo enkrat na teden po 45 minut in je trajalo sedem mesecev, doživi več ljudi.

Predavanja, na katerih se predstavljata dobro besedilo ter dober/ustrezen pristop k temu besedilu, pritegnejo tudi širši krog poslušalcev. Mi smo imeli pripravljeno

⁵ *Književna beseda (Литературен збор)* je revija Zveze društev za makedonski jezik in književnost Republike Makedonije. Revija je bila ustanovljena leta 1954, ko je tudi izšla prva številka. Med petdesetletnim izhajanjem s svojimi vsebinami pomembno prispeva k strokovnemu napredku učnega kadra v Republiki Makedoniji.

dobro besedilo in dober/ustrezen pristop k temu besedilu. In tako je na naša predavanja vedno prišel tudi kdo, ki je od strani spremljal delo, ki ni bil del skupine, pa je vendarle od časa do časa dobil priložnost, da se v delo vključi s kakšno svojo sugestijo ali razmišljanjem.

Prevedla: Sonja Dolžan

Literatura

- DONAT, Branimir, 1975: Stotinu godina fantastičnog u hrvatskoj prozi. V: B. Donat, I. Zidić: *Antologija fantastične proze i slikarstva*. Zagreb.
- DONAT, Branimir, 1984: Fantastične figure. Beograd: Književne novine.
- БАНОВИЌ-МАРКОВСКА, Ангелина, 2004: *Хипертекстуални дијалози*. Скопје: Магор.
- КАПУШЕВСКА-ДРАКУЛЕВСКА, Лидија, 1998: *Во лавиринтите на фантастиката*. Скопје: Магор.
- МАЏУНКОВ, Митко, 1985: *Меѓата на светот*. Скопје: Наша книга.
- МИНОВА-ЃУРКОВА, Лилјана, 2000: *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор.
- МИНОВА-ЃУРКОВА, Лилјана, 2003: *Стилистика на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор.
- МОЈСОВА-ЧЕПИШЕВСКА, Весна, 2005: Дијалоски кодирани текстови на Маџунков и Дамјанов. *XXXI Научна дискусија на XXXVII Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Скопје: »Св. Кирил и Методиј«, Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура. 73–79.
- МОЈСОВА-ЧЕПИШЕВСКА, Весна, 2006: За искуствата од нашето патување заради патувањето на Митко Маџунков. *Литературен збор* 53/1–3. 111–139.
- QUENEAU, Raymond, 2003: *Стилски вежби (Exercices de style)*. Скопје: Табернакул.

---

⁶ Та начин дела (да се на enem samem besedilu izvajajo konkretne »vaje v slogu«) sem uporabila tudi na *Mednarodnem seminarju makedonskega jezika, literature in kulture (Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура)*, ki poteka vsako leto avgusta v Ohridu. Tako sem v obdobju od 14.–26. 8. 2006 imela tri ure lektorskih vaj na dan za izpopolnjevalno skupino seminaristov, ki so se odločili, da bodo izpopolnjevali svoje znanje makedonskega jezika prek preučevanja, komentiranja in analiziranja besedil iz sodobne makedonske književnosti. Skupina je bila sestavljena iz profesorjev (Alla Šešken iz Moskve, Dagmar Dorovska iz Brna, Đurđa Strsoglavec iz Ljubljane, Magdalena Boguslavka iz Varšave), asistenta (Dimitar Dimitrov iz Sofije) in študentov (Luca Cortina iz Italije, Marta Katafjaš iz Poljske, Veronika Bjelković iz Belorusije, Vladimira Malperova iz Češke), ki odlično govorijo makedonsko in ki svoj znanstveni interes vse bolj usmerjajo v preučevanje makedonske književnosti. Tudi zanje se je ta način dela izkazal ne samo kot zelo koristen, ampak tudi kot zelo zabaven. Dobili so priložnost, da eksperimentirajo s svojim znanjem makedonskega jezika ter da ugotovijo, koliko so ustvarjalni pri ustvarjanju novih besedil.